

ליקוטי ופסקי הלכות "חוקי היום"

ותלמודם
"חוקי היום"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

דיני

שנה

מעוברת

בקשה:

נא לשלוח לכמה שיותר
אנשים כדי שיגיע הלכות
אלו לבתי בני ישראל,
לתועלת הציבור, וכך יש
לכם יד בהפצת תורה
ובהלכות נחוצות

לקבל הגליון כל שבוע במייל:

Paskenshtibel@gmail.com

אפשר להוריד
גליונות קודמים

[Archives - ארכיון](#)

לתרומות

ליקוטי ופסקי הלכות "חוקי חיים"

ותלמודם
"חוקי חיים"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

257

פרשת כי תשא תשפ"ב

דיני שנה מעוברת

נא לא לעיין בגליון
בשעת התפילה
וקריאת התורה

מדיני אדר הראשון

האם מרבית בשמחה באדר הראשון

א. משנכנס אדר מרבית בשמחה (גמ' תענית דף כ"ט ע"א, מ"ב סי' תרפ"ו סק"ח) ופי' רש"י ימי ניסים הם לישראל פורים ופסח, ויש שפירשו דבריו משום שבחדש זה התחילו ימי ניסים רצופים זה לזה פורים ופסח, וכמו לענין מגילה שמכנין גאולה לגאולה, ה"ה לענין שמחה (שאלת יעב"ץ ח"ב סי' פ"ח), ולפי טעם זה כשיש שני חדשי אדר, מרבית בשמחה רק באדר השני שהוא הסמוך לניסן.

ב. עוד פי' נאמר ברש"י, דהרי קי"ל אין מזל לישראל, אבל בחדשים אלו שארעו ניסים פעמיים, אדר וניסן, איתחזק לישראל הנס ושמחים בו (הת"ס א"ח סי' ק"ס), ובמקום אחר מבואר דס"ל להחזק"ס השמחה תלויה בשם חודש אדר, וממילא גם באדר הראשון מרבית בו בשמחה שהרי חותם מכתב, א' דר"ח אדר ראשון שמרבית בו בשמחה (ש"ת חת"ס ח"מ סי' כ.).

מעברין דוקא חודש אדר

ג. לפעמים מעברין השנה שנאמר "שמור את חודש האביב" (דברים ט"ז, א) שיהיה חודש זה בזמן האביב וללא הוספת חודש זה פעמים פסח חל בקיץ ופעמים בחורף (רמב"ם פ"ד קידוש החודש ה"א).

ד. אין מעברין עיבור השנה אלא את חודש אדר ולא את שאר חודשי השנה (גמ' סנהדרין דף י"ב ע"א, ר"ה דף ז' ע"א), ונאמרו בזה כמה טעמים, א. משום שכתוב "שמור את חודש האביב", חודש הסמוך לאביב (רש"י ר"ה דף ז' ע"א), ב. דכתיב "לחודש שנים עשר הוא חודש אדר" (אסתר ג' יג), ואם מעברים אחת משאר החודשים לא הוי אדר שנים עשר (תוס' סנהדרין דף י"ב ע"א ד"ה אין מעברין), ג. מציינו חודש מתעבר ושנה מתעברת, מה חודש אינו מתעבר אלא בסופו שמוסיפים יום בסוף החודש, אף שנה אינה מתעברת אלא בסופה (רבינו יונה שם), ד. משום ש"ב חודשי השנה הם כנגד י"ב שבטים, וחודש אדר דהוא מזל דגים הוא כנגד יוסף שנמשל לדגים ויוסף הוליד שני בנים, מנשה ואפרים, וכנגדם עשו שני חדשי אדר (קדושת לוי פ' כי תשא).

ה. **נס פורים היה בשנה מעוברת.** ויש לציין שבירושלמי א"ל (מגילה פ"א הל' ה' דף ז') ששנה שבו הפיל אותו רשע הגורל ונעשה בה הנס היתה שנה מעוברת כדכתיב "מיום ליום ומחודש לחודש שנים עשר הוא חדש אדר" ומילים 'חודש לחודש' בלשון כפל מראה שהיה שני אדרים באותו שנה (פני משה).

שנה מעוברת בשנת השמיטה

ו. **קידוש החודש ע"פ ראייה.** כשקידשו החודש ע"פ הראיה, היה דין שאין מעברין השנה בשנת השביעית דהיינו שאין עושין שני אדר בשנת השמיטה (גמ' סנהדרין דף י"ב ע"א) והטעם לפי שמאריכין עליהן איסור עבודת הקרקע (רש"י שם).

ז. **כשקבעו הלוח.** אמנם אחרי שקבעו הלוח במחזור של 19 שנה, מצוי מאד ששמיטה יהיה בשנה מעוברת כגון שנת תשס"ח, תשפ"ב, תת"ג, תת"ז, תת"ל"א, ונאמר בזה כמה טעמים.

ח. **מפני התקופה.** יש שמיישבים ע"פ הרמב"ם הס"ל שאין מעברין בשביעית מן הסתם אבל אם הוא מפני התקופה כדי שהאביב יהיה בסביבות חג הפסח מותר לעבר גם בשביעית (רמב"ם פ"ד קידוש החודש ט"ו ו"א) וכיון כיון שחשבון הלוח שלנו הוא כדי לקבוע התקופה בזמנה הראויה מותר שיהיה שנה מעוברת בשנת השמיטה (ש"ת שרידי אש ח"א סי' ל"ט).

ט. **מדרבנן.** יש שיישבו ע"פ השיטה הס"ל שאיסור שלא לעשות שנת השמיטה מעוברת אינו אלא מדרבנן (מרגליות הם סנהדרין י"ב ע"א אות י"ד), וא"כ כשחז"ל קבעו לוח השנה, הם אמרו והם אמרו שיהיה גם שנה מעוברת בשנת השמיטה כדי שיוכלו לקיים קביעת הלוח כי אחרת לא היה אפשר לקבוע הלוח במחזור של י"ט שנה אלא במחזור של 133 שנה וזה כבר דבר מסובך מאד וחשש בלבול (שערי זמנים סי' ט).

מזל אדר הראשון

י. ו"א שמזל של שני אדרים הם מזל 'דגים' (קדושת לוי ה"ל), ו"א שמזל אדר הראשון הוא דגים ואדר השני אין בו מזל כלל (חוקני שמות י"ז, ט, הגר"ח קנייבסקי שקל הקדש ביאור הלכה פ"ד ה"א), ו"א שאדר הראשון עדיין במזל 'דלי' כמו חודש שבט (לבוש סי' תרפ"ה סק"א).

אמירת 'ולכפרת פשע'

יא. בנוסח תפילת מוסף של ר"ח, כשאומרים 'חדש עלינו את החדש הזה וכו', רוב העולם מוסיפים המילים 'ולכפרת פשע' בשנת העיבור (מ"ב סי' תכ"ג סק"ו), והטעם, שבתפילה זו יש י"ב לשונות לטובה ולברכה וכו' כנגד י"ב החדשים, ולכן כנגד חודש העיבור מוסיפים לשון 'ולכפרת פשע' (א"ר).

יב. יש שנהגו לאומרו רק בחודש העיבור (מקור חיים סי"ג, יוסף אומץ סי' תרצ"א), ויש שנהגו לאומרו בכל חדשי השנה בשנת העיבור (ערוה"ש סי' ה, בן איש חי שנה ב' פ' ויקרא אות י"ט), אמנם מנהג רוב העולם, [מאחר שכך מודפס ברוב סידורים..] לאמרו מר"ה ורק עד חודש העיבור אבל לא ב"ר"ח ניסן (פמ"ג סי' תכ"ג משב"ז סק"ב, חז"א ארחות רבינו ח"ג עמ"ר ר"ד).

דיני בר מצוה בחדשי אדר

נולד בשנה מעוברת באדר א'

יא. **בר מצוה בשנה פשוטה.** כשנולד באדר א' ובר מצוה יוצא בשנה פשוטה, פשוט הוא שנעשה בר מצוה באדר ולא בשבט, שהרי לא כלתה שנת ה"ג עד חודש אדר.

יד. **ויוצא מזה שאם נער אחד נולד כגון בכ"ט אדר הראשון, והשני נולד בא' אדר ב', וחוגגים הבר המצוה בשנה פשוטה,** זה שנולד שני יהיה בר מצוה בא' אדר, והנולד ראשון יחוגג הבר מצוה רק בכ"ט אדר (ש"ע א"ח סי' נ"ה סי').

טו. **בר מצוה בשנה מעוברת.** אם נולד בשנה מעוברת באדר א' והבר מצוה יוצא גם בשנה מעוברת, נחלקו הפוסקים מתי נעשה בר מצוה. י"א שנעשה בר מצוה באדר השני דלא נתמלא שנה י"ג עד אדר השני (מ"א סי' נ"ה סק"א), מ"מ כמעט כל הפוסקים נוקטים דנעשה בר מצוה כבר באדר הראשון (משמעות ש"ע סי' נ"ה סי', ש"ת מהר"י מינץ סי' ט, א"ר, פ"ר"ח) וכך מנהג העולם.

טז. **נולד בל' אדר א' שהוא א' דר"ח אדר ב', ושנת הבר מצוה אינה מעוברת,** ולאדר בשנה פשוטה יש רק כ"ט יום, כתבו הפוסקים שנעשה בר מצוה בל' שבט שהוא א' דר"ח אדר שנוקטים דשני ימי ר"ח כיומא אריכתא דמיא (ש"ת בנין ציון סי' קנ"א, ש"ת מנחת יצחק ח"ו סי' ח').

נולד באדר בשנה פשוטה

יז. מי שנולד באדר בשנה פשוטה ונעשה בר מצוה בשנת העיבור, י"א שנעשה בר מצוה כבר באדר הראשון (ש"ת מוה"ר"ש הלוי א"ח סי' ט"ז).

יח. אמנם רוב פוסקים נוקטים דאינו נעשה בר מצוה עד אדר השני (רמ"א סי' נ"ה סי'), והטעם משום שע"י עיבור השנה הטבע משתנה והסימנים מאחרים לבוא (מרדכי יבמות אות קט"ז, מהר"י מינץ סי' ט"ו), ומ"מ לגבי הנחת תפילין שבלאו הכי יש שמניחים חודש קודם, יש שכתבו שיש להחמיר ולהניח כבר באדר ראשון (ש"ת שבט הלוי ח"ו סי' ט) [מטעם זה אין שום חגיגות שמחות בר מצוות בחודש זה אדר א' תשפ"ב משום שלפני י"ג שנה היה שנה פשוטה].

ט. נולד בל' שבט שהוא א' דר"ח אדר, והוא שנה פשוטה, ונעשה גדול בשנה מעוברת, לא אמרינן דנעשה בר מצוה רק בר"ח אדר ב', אלא נעשה בר מצוה בל' שבט שהוא א' דר"ח אדר הראשון (ש"ת שבט הלוי ח"י סי' ק"ה), אמנם יש חוששים לדעת ר"א (בני ציון לעיל אות ט"ז) הס"ל ששם ר"ח עיקר ולא נעשה בר מצוה עד ר"ח אדר ב', ולכן נכון לחשוש לגבי דינים דאורייתא (ש"ת שבט הלוי ה"ל) כגון לגבי אפיית מצות במלאכות שצריכים דוקא גדול, או לדברים אחרים (ש"ת יען יוסף סי' ל"ג).

בת מצוה

כ. בת שנעשית מחויבת במצות בגיל י"ב, דינה זהים עם דיני בן שנעשה בר מצוה (הגר"ש וואנר, קובץ מבית לוי).

דיני יאהרצייט **ט** **[יום השנה]**

נפטרי באדר בשנה פשוטה

כא. כשיש יאהרצייט באדר, בשנה מעוברת נחלקו הפוסקים מתי לקיים מנהגי יאהרצייט כגון לגבי תענית שנוהג להתענות ביום שמת בו אביו. דעת המחבר שיתענה באדר השני (ש"ע סי' תקס"ח ס"ז, ש"ת חת"ס א"ח סי' קס"ג).

כב. אמנם הרמ"א כתב שנוהגים יאהרצייט באדר הראשון (רמ"א שם וב"ד סי' ת"ב ס"ב) משום דהתענית והקדיש הם פדיון לאביו ולמה יאחר אותו, וכך נוהגים רוב בני אשכנז, והביא יש מחמירים בשניהם, וכן נקטו כמה פוסקים (מג"א, ביאור הגר"א, ש"ך י"ד סי' ת"ב סק"א), ומ"מ לענין תפילה לפני העמוד וקדיש אינו דוחה אבלים אחרים אלא באחד מהם (הגר"ש וואנר, קובץ מבית לוי) [תיקון ולחיים' אפשר לנהוג בשניהם..]

יאהרצייט הראשון בשנה מעוברת

כג. כשיאהרצייט הראשון חלה בשנה מעוברת בחודש אדר, גם לדעת המחבר נוהג יאהרצייט באדר הראשון (ב"י י"ד סי' ת"ג בשם התשב"ץ סי' תכ"ז) דסוף שנה ראשונה היא לסוף י"ב חודש.

כד. דיני אבילות. בשנה מעוברת כשנגמר י"ב חודש לפני יום השנה, מותר האבל כבר בכל הדברים האסורים לאבל (ש"ע י"ד סי' שצ"א ס"א, ש"ך סק"ב), משום שעל אביו ואמו כתוב י"ב חודש ולא שנה, וביום יאהרצייט עצמו ינהוג כדיני יאהרצייט לגבי איסור להשתתף בסעודה של מיתה ושמחה (ש"ך סי' שצ"ה סק"ג).

כה. אמירת 'הריני כפרת משכב'. י"א שגם בחודש הי"ג יאמר עדיין 'הריני כפרת משכב' עד יאהרצייט הראשון (ש"ת בית יצחק י"ד ח"ב סי' קנ"ז), אמנם יש חולקים וס"ל שגם זה לא יאמר אחר י"ב חודש (מהרש"ם ח"ג סי' ר"ה אות ה', ספר משנת העיבור פ"י אות י"ב).

נפטרי בשנה מעוברת

כו. כשנפטר בשנה מעוברת, אז ינהגו מנהגי יאהרצייט יאהרצייט, אם נפטר באדר ראשון ינהגו בראשון ואם בשני בשני.

כז. בל' אדר הראשון, אם נפטר בל' אדר הראשון, בשנה פשוטה נוהגים יאהרצייט בל' שבט (מג"א סי' תקס"ח סק"ב, ש"ת מנחת יצחק ח"ו סי' ט), אמנם י"א שינהגו יאהרצייט בר"ח ניסן (אג"מ י"ד ח"ג סי' קנ"ט אות ד).

ספק אם נפטר בראשון או בשני

כח. אם לא ידוע אם אדם נפטר באדר הראשון או בשני, ינהגו מנהגי יאהרצייט באדר השני, משום דמוקמינן האדם על חזקתו ואמרינו חי היה באדר הראשון, ועוד שהרי י"א שלעולם מתענים באדר השני (מ"ב שער הציצית סי' תקס"ח סק"ח).

תענית ז' אדר

כט. ז' אדר הוא יום שנקבע ליום תענית משום שמת בו משה רבינו (ש"ע סי' תק"פ ס"א), ונחלקו הפוסקים אם לצום באדר הראשון או השני (מ"ב שם סק"ז), וכתב שמנהג לצום באדר הראשון, וכך הוא המנהג בחול, אמנם בא"י המנהג לצום באדר השני, וכן נוהגים חב"ד קדישא בירושלים (ספר בירור הלכה תניא א"ח ח"ב עמ"ש ש"ג, לוח א"י).

דינים התלויים ב"ב חודש או בשנה

כשישלו קניידלעך באחרון של פסח שעבר

ל. אלו שבישלו קניידלעך באחרון של פסח בשנה שעברה [תשפ"א] ובדרך כלל חוששים שלא להשתמש באותם כלים לפסח הבא כשהוא תוך י"ב חודש, בשנה מעוברת יש להם להקל ולהשתמש באותם כלים ולסמוך על אלו הס"ל שכלים שעברו יותר מ"ב חודש א"צ הגעלה (דרכי חיים ושולם אות תקע"ב, גליון חוקי חיים 86 אות כ"ט).

שכירות בתים
לא. **לשנה או ל"ב חדשים**. אם אדם שכר בית לשנה וגם המחיר נקבע שהוא לשנה, כגון בר"ח מרחשון תשפ"ב שכר דירה וכתב בחוזה שהשכירות הוא לשנה במחיר של \$12,000 לשנה, בשנה מעוברת, החודש הנוסף הוא לשוכר דהיינו החוזה מסתיים אחר י"ג חודש בערב ר"ח מרחשון תשפ"ג, ואין השוכר צריך לשלם לחודש הנוסף (ש"ע ח"מ סי' ש"ב סט"ו, ש"ך שם).
לב. אבל אם שכר בית ל"ב חודש ונקבע המחיר לחדשים, כגון שכתב בר"ח מרחשון תשפ"ב ששוכר ל"ב חדשים \$1,000 לחודש, החוזה מסתיים אחרי י"ב חודש דהיינו בערב ר"ה תשפ"ג, ואם השוכר דר בבית בחודש הי"ג שהוא תשרי, צריך הוא לשלם למשכיר לחודש י"ג (שם) ולא אמרינן שכונתו היה לשנה (סמ"ע שם).

לג. ואם הזכיר חודש וגם שנה, כגון שאמר שמשכיר הבית לשנה והשכירות הוא \$1,000 לחודש, או שאמר שהשכירות הוא \$1,000 לחודש למשך שנה, הרי זה ספק אם כוונתו לשכירות שנה או חודש, ובשכירות בתים שקרקע בחזקת בעליה עומדת, הדין עם המשכיר ויכול להוציא השוכר אחר י"ב חודש (כנ"ל אות ל"ב), ואם דר בו השוכר עד ר"ח מרחשון צריך לשלם שכירות על חודש זה (סמ"ע סק"ז) דהספק נולד בתחילת החודש קודם שדר בו והיו כדר בחצר וסמ"ע שם ברשות.

לד. **תאריך לועזי או תאריך העברי**. יש הבדל בין שנת החמה [שנת לועזי] ושנת הלבנה [שנת עברי] של י"א יום וכשאינו מפרטים מפורש לאיזה לוח התכוונו, יוצא לפעמים חילוקי דיעות כיבואר.

לה. אם הזכירו את לוח הלועזי כגון בר"ח מרחשון תשפ"ב כתבו חוזה לשנה, והזכירו רק את התאריך 7 אוקטובר 2021, ולא הזכירו כלל ר"ח מרחשון, אזי השכירות הוא לשנה ומסתיים 63 אוקטובר 2022 שהוא י"א תשרי תשפ"ג ומשלם ל"ב חדשים (מ"ר בעל פתחי חושן שכירות פ"ה הע"ב).

לו. ואם הזכירו רק את התאריך העברי ולא הזכירו כלל את תאריך הלועזי, פשוט שהולכים אחר חודש העברי, ואם הזכירו את שניהם כגון שכתבו ר"ח מרחשון תשפ"ב - 7 אוקטובר 2021, אם המשכיר או השוכר מסוג אנשים שמתמשים בדרך כלל בלועזי, או בחו"ל שכולם משתמשים בתאריכי לועזיים בחו"ם, אז הולכים לפי הנהוג שהתאריך הלועזי קובע, ואם שני הצדדים הם יראים ושלמים ולעולם משתמשים בתאריכי עבריים אז התאריך העברי קובע (עמק המשפט שכירות בתים סי' ט"ז).

שכר לימוד

לז. שכר לימוד בא"י בדרך כלל נגבה לפי חודשי העברי, ומ"מ ההוראות קבע שיש להורי התלמידים על המוסד הוא ע"פ התאריך הלועזי, ולכן יש זכות למוסד לגבות חודש נוסף בשנה מעוברת.

תאריך בכתובה

לא. **כתובה**. לכתחילה יש לציין איזה אדר, ולכן באדר א' יכתוב 'אדר הראשון' ובאדר ב' יכתוב 'אדר השני' ולא יכתוב אדר א' או אדר ב' ע"י אות שזה אפשר לזייף ומ"מ בדיעבד כשר.

לב. אם באדר הראשון לא כתב אדר הראשון אלא כתב 'אדר' סתם, הכתובה כשרה וא"צ להחליפה, אמנם אם באדר השני כתב אדר סתם ולא כתב אדר השני, הרי זה תאריך מוקדם והכתובה פסולה (ש"ע סי' ח"מ סי' מ"ג סכ"ח, רמ"א אבהע"ז סי' קכ"ו ס"ז).

שנה ראשונה

מ. מצוה על החתן לדור עם אשתו בשנה הראשונה כדי לשמחה והיינו שלא יצא חוץ לעיר, ובשנה מעוברת מצותו י"ג חודש כי המצוה תלוי בשנה ולא ב"ב חודש (משמעות הרמב"ם ספה"מ עשה ר"ד, חינוך מצוה תקפ"ב, שלחן העוז ח"ב סי' י"ב סק"ה, ש"ת חת"ס אבהע"ז ח"א סי' ק"ט), וי"א שע"פ הזוה"ק (רעיא מהימנא פ' כי תצא דף רע"ז ע"ב) מצותו רק י"ב חודש (ש"ת דברי יציב אבהע"ז סי' פ"ד פ"ה).

סוף זמן

מא. לכ"ע ולכל הדיעות סוף זמן בשיבות הוא בסוף אדר השני ולא כמו שהרבה חושבים שהוא בסוף אדר הראשון.. או בתחילתו..

תומכי יוצאי אנגליה

מב. קמפייני הצדקה 'תומכי יוצאי אנגליה' יוצא לדרך בימים הקרובים, ואין זה משנה אם הקמפייני מתקיים באדר הראשון או באדר השני. העיקר הוא לפתוח הלב ולתמוך במשפחות לקראת חג הפסח בעין יפה ורוח נדיבה.

תומכי יוצאי אנגליה

דער זונטאג און מאנטאג

£1m
יום - כ אדר א'
20-21 FEBRUARY

את אחי
אנטיה

מערכת 'חוקי חיים' מחזקת את הקמפייני לטובת 'תומכי יוצאי אנגליה' ומבקש מכל קוראינו להשתתף במובנית השנתית כי 'את אחי אנכי מבקש'

Charityextra.com/tya 02-500-4748

הגליון נתרם לרגל שמחת לידת בנו של ידידנו המסור למערכת ח"ח הרה"ג ר' **שלמה זלמן ווידער שליט"א** מחשובי לומדי ישיבת מיר ועורך ראשי של הגליון חוקי חיים הברית יתקיים א"י ובשעה 9:15 ברכת מזל טוב שלוחה לאביו ולחמיו הרה"ג ר' **יוסף צבי ווידער שליט"א** - מרבני שווייץ הרה"ג ר' **מיכאל שארף שליט"א** - ראש הכשרות 'בריתא' לונדון